

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJA

SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

MUZEJSKI VJESNIK
GLASILO MUZEJA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE
(Čakovec, Koprivnica, Križevci, Kutina, Trakošćan, Varaždin,
Varaždinske Toplice)

UREDNIČKI ODBOR

Stjepan Hajduk (odgovorni urednik), Dragutin Feletar (urednik i grafička oprema), Željko Tomičić, Marijan Špoljar i Branko Šimek

MUZEJSKI VJESNIK izlazi povremeno, a najmanje jednom godišnje. Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Rukopisi se šalju na adresu: Muzej grada Koprivnice, 43300 Koprivnica, Trg dr. Leandera Brozovića 1

NAKLADNIK

Muzej grada Koprivnice
ZA NAKLADNIKA
Franjo Horvatić

TISAK

RO »Podravka — Usluge«, OOUR Koprivnička tiskara, 1979.

BROJ 2, siječanj 1979. godine

KAZALO

Dragutin Feletar: Za organiziraniju obradu »terena«	1
Stjepan Hajduk: Proslava 40. godišnjice Muzeja Varaždinske Toplice	3
Antun Bauer: Muzej u Varaždinskim Toplicama	7
Marijan Špoljar: Galerija i nova umjetnička praksa	10
Damjan Lapajne: O djelovanju Muzeja Moslavine u Kutini	12
Ivanka Štager: Izložba »Tito u Varaždinu«	15
Božidar Gerić: Istraživanje radničkog pokreta i NOB-e u Moslavini	17
Ante E. Brlić: Mjesta muzeja sjeverozapadne Hrvatske 1835. godine	19
Franjo Horvatić: Zavičajna muzejska zbirka u Đelekovcu	21
Tomislav Đurić: Prilozi za povijest Vinice	24
Libuše Kašpar: Etnološke izložbe varaždinskog Muzeja	28
Ljubica Ramušćak: Otkup etnografske građe u Međimurju	31
Josip Vidović: Arheološka istraživanja u Međimurju u 1978. godini	35
Zorko Marković: Uz problem istraživanja neolita i eneolita u sjeverozapadnoj Hrvatskoj	37
Željko Tomičić: Zaštitna arheološka istraživanja u Martinu na Muri	40
Marina Šimek: Zaštitno iskapanje u Svetom Petru Ludbreškom	44
Vladimira Pavić: O nalazu glinenog pećnjaka u Čakovcu	47
Josip Fluksi: O rekonstrukciji i konzerviranju keramike s arheoloških nalazišta	49
Dragutin Feletar: Tri vrijedne knjige	52
Libuše Kašpar: XXIX. savjetovanje o povijesnoj stambenoj arhitekturi	54
Zorko Marković: Proslava 100. godišnjice HAD-a i neka pitanja uz nju	56
Zoran Homen: Zaštitno iskapanje u Beketincu	57
Zoran Homen: Jedan od oblika informiranja o akcijama muzeja	59

Predsjednik Tito je drugi put boravio u Varaždinu 13. i 14. prosinca 1959. godine. Prvi dan je razgovarao s rukovodiocima društveno-političkih organizacija tadašnjeg kotara Varaždin, a navečer je prisustvovao drugarskoj večeri koja je u njegovu čast bila priređena u Narodnom kazalištu »August Cesarec«. Drugi dan je posjetio »Varteks« i Tvornicu stolica »Florijan Bobić«, te bio na zakuski u hotelu »Istra« gdje se susreo s majkama palih boraca.

Treći put drug Tito je doputovao u Varaždin 6. studenoga 1965. godine. Istu večer je posjetio Dom željezničara, a drugi dan je vodio razgovore s predstavnicima društveno-političkih organizacija i privrednim rukovodiocima. Slijedeći dan je posjetio radne kolektive »Koke«, »Varteksa« i Ljevaonice.

Desetog rujna 1971. godine drug Tito je po četvrti put boravio u Varaždinu. Tada je govorio građanima Varaždina ispred zgrade Kazališta, a potom je razgovarao s članovima političkog aktiva Varaždina i susjednih općina.

U godini velikih Titovih i naših jubileja, 25. ožujka 1977. godine, građani Varaždina srdačno su još jednom dočekali i pozdravili svog najdražeg gosta druga Tita, te mu izrazili svoju ljubav i poštovanje. U govoru koji je tada održao na Trgu narodnih heroja, drug Tito je, između ostalog, rekao: »Smatram, da ovo što sam vidio usput, poslije šest godina, gdje su nekada bile livade sada su tu izgrađene kuće. Dakle, to je već jedan dokaz da i Zagorci, Varaždinci, naročito Varaždinci, su ostvarili veliki skok za vrijeme koje mi nismo bili ovdje«.

U lovištu Zelendvor kod Varaždina drug Tito je boravio više puta sa svojim suradnicima u lovu, te je na izložbi bila prikazana i ova tema. Isto tako su bili predočeni i susreti druga Tita s varaždinskom omladinom prilikom njegovog posjeta gradilištima na omladinskim radnim akcijama. Naime, omladinci 3. varaždinske udarne brigade na izgradnji omladinske pruge Brčko—Banovići susreli su se s drugom Titom u rujnu 1946. godine. U lipnju 1971. godine drug Tito je posjetio omladince na radnoj akciji »Sava 71«, i tada je u toj smjeni radila Varaždinsko-čakovečka omladinska radna brigada »Braća Malek«.

Izložba »Tito u Varaždinu« naišla je na izuzetno zanimanje kod građana Varaždina, te je kasnije na zahtjev samih radnika bila postavljena u »Varteksu«, VIS-u i u Tvornici Mundus »Florijan Bobić«.

BOŽIDAR GERIĆ, Muzej Moslavine Kutina

Istraživanje radničkog pokreta i NOB-e u Moslavini

Razvoj radničkog pokreta u Moslavini je novijeg vremena. Krajem XIX. i početkom XX. st. u Moslavini nema još neke industrije, već ovdje radi nešto ciglarskih radnika i veći broj sezonskih radnika na poljoprivrednim imanjima kao i sezonskih radnika koji su radili na sječi moslavačkih šuma. Prve partijske organizacije na području Moslavine

Borci Moslavačkog partizanskog odreda 1943. godine

osnovane su 1919. godine, kada Mato Žanić osniva partijsku organizaciju u Banovoj Jarugi, a nakon vukovarskog Kongresa 1920. god. osnivaju se partijske organizacije u Kutini, Osekovu, Gornjem Šarampovu i Prečecu. Do organizacionog pokreta radnika u Moslavini dolazi tridesetih godina kada se osnivaju poduzeća za eksploataciju moslavačkih šuma, a vlasnici primaju veći broj sezonskih radnika. Niske nadnice, loši uvjeti rada, vrlo česta otpuštanja, neograničeno radno vrijeme, nagnalo je radnike da se počnu udruživati u sindikalne organizacije, a česti štrajkovi govore o organiziranosti radnika. Četrdesetih godina dolazi do obnove partijskog rada u Moslavini i do osnivanja novih partijskih organizacija, tako da 1940. god. u Moslavini djeluje Okružni komitet i četiri kotarska komiteta s preko dvadesetak partijskih organizacija.

Podizanje ustanka u Moslavini pada u vrijeme, kada su uvjeti za borbu bili teški, a političke prilike u sjevernoj Hrvatskoj veoma složene. Partija je morala strpljivo objašnjavati suštinu i kvislinški karakter NDH. Stanovništvo Moslavine je različitog nacionalnog sastava, a u eri raspirivanja bratoubilačkog rata, ustaško-okupatorske vlasti nisu uspjele u tome. Nakon održavanja okružnih partijskih konferencija i sastanaka pod rukovodstvom dr. Pavla Gregorića, Kasima Čehaića i Stjepana Kenđela u vezi priprema i podizanja ustanka, u jesen na području Moslavine postoje dvije partizanske grupe od kojih je 21. XII. 1941. godine formiran odred »Sloga«. Značajnom pobjedom moslavačkih partizana nad neprijateljem u I neprijateljskoj ofenzivi na Moslavačku goru i formiranjem Moslavačke partizanske čete 27. I. 1942. godine, NOB-a u Moslavini tokom 1942. god. poprima karakter opće-narodnog, masovnog ustanka. Akcijom združenih partizanskih odreda (banijskih, slavonskih, krajiških, bilogorskih i moslavačkih partizana) na izvore i postrojenja nafte na Gojilu 6. IX. 1942. godine, porastao je ugled partizana u narodu

i tada dolazi do potrebe za stvaranjem većih vojnih formacija u Moslavini. Tako je u listopadu 1942. god. formiran Moslavački partizanski odred, 1943. god. u Moslavini djeluje Moslavačka brigada, a 1944. god. Moslavina ima i svoju 33. diviziju (moslavačku) sa tri brigade, koja je ulazila u sastav X. korpusa, »zagrebačkog«. Ne smije se zaboraviti da je Moslavina dala u toku 1942. i 1943. god. u sastav drugih jedinica oko 1300 dobro naoružanih boraca. Paralelno sa razvojem vojnih partizanskih jedinica u Moslavini se razvijala narodna vlast, djelovala je Partija i skojevске grupe, a sela oko Moslavačke gore čine oslobođenu teritoriju, gdje su partizanske baze, zemunice sa sakupljenom hranom, partizanske bolnice »konspiracije«, a nakon oslobođenja Cazme, 28/29. XI. 1943. godine, u Moslavini ima sjedište Štab X. korpusa kao i Povjereništvo CK KPH za sjevernu Hrvatsku. Veliki dio naroda Moslavine prihvatio je platformu opće borbe protiv fašizma, a njegova suradnja počela je od simpatizerstva, suradnje u organima vlasti i do direktnog sudjelovanja u vojnim jedinicama. Prvi organizatori revolucije u Moslavini bili su komunisti, koji su u toku revolucije bili njeni najsvjesniji nosioci.

Govoreći o daljnjem radu na istraživanju razvoja radničkog pokreta i NOB-a u Moslavini, moram reći da smo se mi opredijelili za jedan sistematski rad na prikupljanju, sređivanju i objavljivanju historijske građe. U tu svrhu izradili smo upitnike za djelovanje KPJ, SKOJ-a, USAOH-a, NOO-a, AFŽ-a i NOF-e, pomoću kojih ćemo vršiti anketiranje u mjestima Moslavine u dogovoru sa općinskim i mjesnim odborima SUBNOR-a. Anketiranje će se izvoditi tako što će se u svakom mjestu izvršiti razgovor sa grupom boraca na kome će oni zajedno prema svojim sjećanjima osvijetliti i rekonstruirati događaje u mjestu prije i za vrijeme NOB-e. Istovremeno će se uz anketiranje vršiti nadopuna i valorizacija evidencije boraca i suradnika NOR-a u mjestu. Takvim načinom rada obradit ćemo i načiniti rekonstrukciju razvoja, organizacionog stanja i rada organa revolucije na cijelom području Moslavine.

Obradu povijesne građe u vezi razvoja radničkog pokreta i NOB-e u Moslavini, mi smo organizirali putem obrade pojedinih tema za svaku godinu, koje kao komponente čine cjelovitu sliku razvoja radničkog pokreta i NOB-e. Tako smo u prošlom periodu obradili pitanja u vezi nastajanja i organiziranja ustanka u Moslavini, djelovanje Partije i SKOJ-a u periodu NOB-e, a ove godine radimo na kronologiji osnivanja i djelovanja NOO na području Moslavine.

Na kraju godine obrađenu temu za tu godinu prezentiramo stručnim tekstom i izložbom.

Svakako se treba nešto kazati o radu na obilježavanju mjesta, događaja i ličnosti iz NOB-e na području Moslavine. Na području Moslavine postoji veći broj spomen-obilježja NOR-a regionalnog i republičkog značaja. Dogovorom na nivou moslavačkih komununa prišlo se realizaciji značajnog projekta o osnivanju »Spomen-područja Moslavine«. U okviru novoosnovanog Spomen-područja ušla bi sva spomen-obilježja moslavačkog značaja sa područja pojedinih općina Moslavine. Centar spomen-područja bio bi spomenik revolucije u Podgariću. U prostoru između Podgarića, Novog Sela, »Stare konspiracije« — bolnice, Garić-Grada i Humke treba locirati centar spomen-područja, kome bi se dao određeni značaj i namjena. Za vrijeme NOR-a to područje je bila oslobođena teritorija, gdje su organi revolucije imali svoja sjedišta, tu su bile stacionirane partizanske radionice, bunker i bolnice.

Muzej Moslavine u nastalom spomen-području imao bi određenu ulogu, gdje bi svojom djelatnošću omogućio realizaciju zacrtanih sadr-

žaja i vodio brigu o održavanju spomen-objekata. Naš rad u ovom periodu je usmjeren na izradu evidencija i snimanje spomenika revolucije na području Moslavine, a to će poslužiti za objavljivanje potpune evidencije »Spomenici i spomen-obilježja NOR-a u Moslavini«. Ovo je samo ukratko o nekim problemima u radu na istraživanju razvoja radničkog pokreta i NOB-e na području Moslavine.

ANTE E. BRLIĆ, Muzej Vukovar

Mjesta muzeja sjeverozapadne Hrvatske 1835. godine

U nekim zapadnim zemljama Evrope ukazala se već krajem XVIII. a naročito nakon Napoleonovih ratova početkom XIX. stoljeća potreba osigurati putnicima i turistima ugodnija putovanja, kao i štampane priručnike za te prilike. Do pojave prvih željeznica putovalo se uglavnom poštanskim kočijama — dilizansama — u režiji države. Osim službenih poštanskih kola mogli su putnici putovati i sa vlastitim vozilima, ali su u tom slučaju morali dilizansnoj upravi plaćati: vozarinu za dva konja, koja su se mijenjala u za to određenim poštanskim stanicama, takse za kola sa ili bez krovišta, pristojbe za pratioca-jahača, predviđenu napojnicu, prilog za podmazivanje, čekarinu za par konja dnevno. Kako dakle vidimo, putovanja u ono doba nisu bila jeftina. Osim spomenutih vozila prvog razreda, bilo je nešto jeftinijih putničkih vozila: ubrzanih dilizansa za veći broj putnika, obična poštanska kola za prevoz pošiljaka, redovite pošte i prigodnih putnika kada je bilo mjesta. Bilo je moguće putovati sa zaprežnim kolima, pa i sa običnim seljačkim kolima »seoske pošte« ali u režiji poštanske uprave.

Uvodno spomenuli štampane priručnike za putovanja. U tadašnjoj Austriji izašlo je prvo izdanje priručnika tridesetih godina XIX. stoljeća u nakladi Karla Gerolda u Beču, dakle prije 150 godina. Priručnik za Ugarsku, Hrvatsku, Slavoniju i Dalmaciju pojavio se u istoj nakladi tek 1835. god. Autor djela publicista Adolf Schmidel uvrstio je u ovo izdanje i kraće Upute za Srbiju, Moldavsku i Vlašku i Carigrad. Pošto su djela specijalnog karaktera i danas rijetkost, a sadržaj čak i muzeološki zanimljiv, smatramo da će odlomci dobro doći kod naučne obrade nekih muzeološko-kulturnih problema. Stoga ćemo ukratko obavijestiti, što i kako je pisac obradio mjesta sjeverozapadne Hrvatske, u kojima danas postoje muzeji.

Ulazeći iz Austrije cestama u zapadne krajeve Ugarske i dalje do našeg Međimurja putnik se najprije zaustavlja u ČAKOVCU (Csakathurn, Csakatornya). Ovo hrvatsko trgovište je glavno mjesto vlastelinstva sa 90 sela grofova Festetić. Stari grad sa zidinama i bastionima, nekada čuvena tvrđava u posjedu obitelji Zrinski. Nikola Zrinski posjedovao je u njoj glasovitu knjižnicu, zbirke numizmatike i vrijednih likovnih djela majstora slikara. U bivšem samostanu Pavlina sada je dvorac baruna Kneževića. U blizini mjesta je obiteljska grobnica Zrinskih i Kne-